

MÚSICA ■

Kiko Tur, ànima d'Aspencat, inicia un projecte propi amb el nom de No Logo

ECONOMIA ■

Creixen els afectats per expedients de regulació d'ocupació

TECNOLOGIA ■

Electrodomèstics intel·ligents que s'organitzen per facilitar les tasques al seu propietari

EL

MAGAZÍN

Divendres, 29 de novembre de 2019

**FRANCESC
MARC
ÁLVARO**

"El mandat de l'1-0 no existeix perquè ningú no l'ha reconegut"

ENTREVISTA

FRANCESC-MARC
ÁLVARO

“L’independentisme és molt bo en les paraules i molt precari en l’acció”

‘Assaig general d’una revolta’ (Ed. Pòrtic) de Francesc-Marc Álvaro, és una de les anàlisis més completes que s’han publicat sobre els convulsos anys que ha viscut Catalunya del 2010 ençà. Singularment, sobre els antecedents de l’1-0 i els fets posteriors al referèndum. La mirada de l’autor és crítica cap al que ell entén com a errors de l’independentisme, i per això ha aixecat molta polseguera. N’era conscient. Però diu que troba a faltar una autocrítica semblant des de l’altra banda.

**Text: Jordi Vilarrodà
Fotografia: Albert Llimós/Griselda Escrigas**

El decurs polític de Catalunya ha generat una quantitat immensa de títols. La *literatura del Procés* és gairebé un gènere en si mateix. On se situa el seu llibre?

No he volgut fer un *instant book*, com es diu, ni un llibre oportunista. Tampoc el gènere no és el reportatge ni la crònica. És l’anàlisi. Una reflexió fonamentada en el que ha passat. Tampoc és doctrina política, en Francesc-Marc Álvaro dient el que pensa de Catalunya. Com diu el títol, és un assaig que vol interpretar els fets a partir de la idea que la majoria de gent ja els coneix. El mateix ordre del llibre, com veurà el lector, no és cronològic sinó temàtic.

El recordo en una xerrada davant de militants de l’independentisme més voluntariós. Érem a l’estiu de 2016, en plena efervescència, i vostè ja va advertir que alguna de les coses que diria no agradarien gaire a l’audiència...

Em sorprèn que la recordi, però jo la recordo molt. En conservo les notes, i en bona part són en aquest llibre. Alguns elements que vaig posar sobre la taula es van confirmar, malauradament, al cap d’un any o dos. Llavors ningú no demanava autocrítica, i efectivament, una part del públic no va rebre bé part del que vaig dir.

“Una cosa és criticar legítimament l’endogàmia dels partits i l’altra enaltir una visió mística del poble. Si la dictadura dels partits em fa por, la del poble encara me’n fa més perquè... qui és ‘el poble’? Qui ho decideix?”

Deu tenir la temptació del jo ja us vaig avisar...
És antipàtic, i no porta enlloc. No té cap valor. El que importa és arribar ara tots junts a un diagnòstic compartit, vinguem d’on vinguem. El llibre, en aquest sentit, és una proposta de diagnòstic perquè cadascú es vagi fent el seu. Aquella intervenció de fa tres anys i mig era un intent de diagnòstic quan encara semblava que tot estava per fer i era possible. Hi va haver qui em va dir que anava a aixafar la guitarra.

Per tancar del tot la redacció d’Assaig general d’una revolta va esperar la sentència. Si hagués estat més benèvola –o més dura– hauria canviat algun plantejament?

No, perquè l’anàlisi que proposo és independent del que haguessin dit els jutges espanyols. Em vaig esperar, simplement, per tenir un marcadore temporal de fins on arriba la visió: fins que Marchena diu “visto para sentencia”. El debat no era entre si hi hauria absolució o pena, era entre si les penes serien més o menys fortes. I ho han estat, considerablement. El que jo pensava de la justícia espanyola no ha canviat.

El que ha passat després de la sentència, referma algunes de les línies de fons del seu llibre? L’antipolítica, o la divisió interna.

Els vectors que jo apunto en el llibre s’han mantingut, i fins al dia d’avui. La pulsio antipolítica, crec que hi és des del principi del procés. La bifurcació estratègica i les disputes internes, també. Una certa visio ingènua de l’Estat, encara que corregida per l’impacte de la sentència. I quelcom molt evident: la dificultat per concertar una gran il·lusio en la base del sobiranisme amb una certa eficàcia de la política que s’ha de fer en el pla institucional. Posar d’acord el carrer, els partits i la política institucional. Això costava abans i costa ara.

El dret a decidir, que vostè situa com a porta d’entrada de molta gent al sobiranisme, ha de tornar a ser ara el lloc de trobada, el mínim comú denominador?

El dret a decidir va ser una troballa conceptual i lingüística molt bona. Una part de l’èxit en l’extensio del dret a la independència es basa en això. L’independentisme és molt bo quan s’explica i força menys hàbil quan fa política. Deixant de banda –i això sempre m’agrada remarcar-ho– que a l’altra banda tampoc han fet política. Quan el *partner* no vol fer-ne, és molt difícil que en facis tu. Però tot i això, hi ha coses que s’han fet malament des de l’independentisme que no tenen a veure amb la intransigència de l’Estat.

Es pot recuperar un consens ampli sobre el dret a decidir quan s’ha vist que aquest Estat –com diu vostè al llibre– no reconeix “el demos català”, és a dir, Catalunya com a subjecte polític?

Hem fet un viatge del dret a decidir a la independència, i d’aquí a utilitzar altra vegada la idea d’*autodeterminació*. Més enllà de les paraules, és obvi que els poders de l’Estat no reconeixen l’existència d’una comunitat amb capacitat de decisió. És un

angle mort de tota discussio. Quan ens preguntem si l’Estat s’asseurà a parlar d’un referèndum, jo dic: abans d’asseure’s, haurà de decidir si considera que el poble català té una sobirania per fer-lo.

Això implica reconèixer que Catalunya és un poble diferent d’Espanya. Qui ho acceptaria?

Quan Londres va permetre el referèndum d’Escòcia, va reconèixer que era un poble diferent del britànic. O en tot cas, que tenia prou entitat, i que, a banda del poble britànic global, n’hi havia un altre d’específic. Aquest camí no l’ha fet Madrid. El referèndum pactat porta implícit que algú, a l’Estat, faci el procés mental. I a la curta, no ho veig practicable. Però per ser positius, el fet de que Unidas Podemos entri en un govern de l’Estat ho hem de saludar com una notícia a favor. Sense expectatives exagerades.

El pacte PSOE-Unidas Podemos el veu positivament, doncs, per intentar buscar una solucio al conflicte?

Veig millor que l’únic partit espanyol que contempla del dret a decidir tingui capacitat de govern que si no la tingués. A Catalunya ens equivoquariem si no li donéssim un cert valor. És una novetat històrica: per primera vegada tindran ministeri els representants d’una força política que, d’entrada, diu “parlem-ne”.

Tot i que el punt que parla de Catalunya, en el preacord, situa el debat en termes que ens hem d’entendre entre nosaltres, els catalans. No li sembla poc i desenfocat?

A mi tampoc m’agrada, aquest punt. Manté l’equivoc que el que passa a Catalunya és un problema de convivència i no un problema polític. És una tesi enganyosa, perquè posa el focus en la convivència per no posar-lo en el context històric. Però com que la política són les paraules i les acci-

ons, i les zones intermèdies que hi ha entre unes i altres, podem pensar que darrere d’aquest redactat hi ha quelcom més. Ho diré d’una manera que a alguns no els agradarà: no l’encertariem si, perquè el redactat no ens agrada, renunciéssim a entrar-hi i no en volguéssim saber res.

Anem a la crítica que vostè fa a l’independentisme. Quan vaig llegir les declaracions de Carme Forcadell que parlava de manca d’empatia cap als no-independentistes, em va semblar que hi veia un eco del seu llibre: “Subestimar el vincle sentimental de molta gent amb Espanya.”

Creo que l’independentisme no va pensar prou en com eren aquells catalans que no compartien el projecte. Tant els que estaven lluny com els que es movien en la indiferència o s’ho estaven rumiant. Si en vol dir *empatia* o *interès polític* m’és igual. Com a estratègia política, ha estat un error no tenir-ho en compte.

Els beneficis socials que portaria la independència no es van proclamar des del primer moment? Recordo que s’hi posava prou èmfasi.

L’independentisme tenia una bona notícia: la República catalana serà social o no serà. Millors pensions, escoles, infraestructures... pensàvem que com que la proposta era molt potent faria convertir molta gent de cop. I els dirigents de l’independentisme no es van adonar que hi havia catalans amb una forta lleialtat sentimental cap a Espanya que eren impermeables al discurs. Tots coneixem persones que voldrien la independència encara que Catalunya passés uns anys de penúries. Doncs per què no vam ser capaços d’endevinar que n’hi ha que volen continuar formant part d’Espanya encara que els diguis que és un mal negoci? És un pur mirall!

Com s’hauria de repensar el discurs, doncs?

El discurs de la república social és bo. Però hem de parlar de manera diferent amb els que se senten lluny de l’independentisme, per aquells per a qui aquesta agenda és irrellevant. No tinc la fórmula màgica. Només sé que parlant d’infraestructures i pensions, no avançarem amb ells. A part del món material, hi ha un món simbòlic i de referències que forma part de les persones. I fa que una part de votants, en les eleccions del 21 de desembre de 2017, engreixi el bloc de Ciudadanos.

Ara es repetiria aquest fenomen?

No ho crec, i no només perquè a Espanya hagin rebut una clatellada. Va pujar per una reaccio defensiva, dels que buscaven un refugi. I el van trobar en una opció que no actua de bona fe, però que molts catalans no independentistes veien com una barrera per aturar l’onada. Ara els vots poden tornar al PSC, o al PP. I veurem què passa amb Vox, però la idea del vot-refugi ja no existirà.

Una altra crítica: la pulsio antipolítica, la sacralització del poble, que vostè simbolitza en frase com “sols el poble salva el poble”. Vol dir que això no s’ha d’entendre en el context de crisi general dels partits, de reaccio contra els taticismes, corrupteles, endogàmia i portes giratòries?

Té raó. El procés català coincideix amb una crisi global dels models de partit i de participació. Però una cosa és criticar de manera legítima l’endogàmia dels partits, i l’altra enaltir una visio mística del poble. Els partits han de posar-se al dia i erradicar comportaments nefastos. Però pensar que hi ha una puresa original del poble que és pervertida pels partits... què vol que li digui? Els partits surten també del poble, de la gent. No hi ha un blanc ni un negre. Si la dictadura dels partits em fa por, la dictadura del poble encara me’n fa més, perquè llavors qui és *el poble*? Qui ho decideix? Aquesta pregunta ens l’hem de fer, a Catalunya i arreu! “El poble mana i el govern obeeix.” Però hem d’entendre que el poble és molt divers, si ens considerem demòcrates de debò. Començant perquè dins de l’independentisme no tothom pensa el mateix. I vist en conjunt, no tothom és independentista. Som o no som favorables al pluralisme, a la concurrència de visions? La porta d’entrada cap al totali-

tarisme és fàcil, per la via de les bones intencions. De salvadors de la pàtria, ni els que actuen en nom de l'espanyola ni els que ho fan en nom de la catalana. Em sembla una actitud contrària a la societat oberta. La idea de *salvació* és agònica, de sí o no i de blanc o negre, que comporta atorgar arbitràriament un poder a no se sap qui perquè et salvi.

Però sí que és cert que el procés català arrenca del carrer, empenyent els partits polítics...

Sempre ha tingut una certa desconexió entre la realitat institucional, de la democràcia representativa, i la que en podríem dir *democràcia de les places*. És un territori pantanós, aquest. Reconec que dir això és impopular. Però ho dic perquè ho penso, perquè no només passa a Catalunya... i perquè no em presento a les eleccions.

Tercer eix de crítica. Desconeixement de l'adversari. Es va pecar d'innocència?

Per ser justos, hi ha dues ignoràncies creuades. La seva i la nostra.

Com que venim de fer molta autocrítica, parlem primer de Madrid?

Comencem per Madrid: allà no han sabut mai què era el procés, què era el nou independentisme. Quan parlo de Madrid, em refereixo al complex industrial-militar-mediàtic de la capital, que ha consumit la pròpia propaganda. Primer van dir allò del suflé, després que servia per tapar la corrupció, o que era purament sentimental. Es van creure que només venia de dalt i que, tallant els caps, la gent se n'aniria a casa. Per a mi, el més paradoxal és que els professionals de l'Estat, en comptes d'analitzar bé, es creguin la seva pròpia propaganda. El pitjor que pot fer un poder constituït, quan s'enfronta a allò que considera una amenaça, és pensar que si vas repetint les mentides de collita pròpia es faran realitat. A l'Estat li ha passat això, que amb aquesta manera d'actuar ha acabat tenint només el recurs de la força. Però ells saben –encara que no ho admetin– que no resol el problema. La gent seriosa de Madrid és conscient que amb el judici i les condemnes, el problema català no sols no s'ha solucionat, sinó que ha empitjorat.

I aquí, què passa? No es podia intuir, que l'Estat reaccionaria amb violència i tribunals?

El nucli dirigent tenia una idea falsa de Madrid. Com que l'Estat està ple de crisis (econòmica, de partits, del Tribunal Constitucional i de la Corona) i és un cos afectat amb moltes malalties, quan l'independentisme arribi al darrer terme, donarà quatre cops i aquest cos caurà.

A la Unió Soviètica bé que va passar. Era un argument que es deia...

No. Perquè fins i tot amb aquestes crisis, l'Estat espanyol és una entitat professional del poder. I això s'aguanta fins i tot en els pitjors moments. M'agradaria dir-ho d'una altra manera: l'independentisme no va visualitzar que cada dia, quan a Madrid aixequen la persiana, hi ha una sèrie de persones que només tenen la feina de mantenir aquest Estat dempeus passi el que passi. I també els paguem nosaltres, per cert. Són una legió de funcionaris i alts càrrecs. La primera funció d'un estat constituït és conservar-lo, perpetuar-se. El dia que tinguem un estat potser ho aprendrem. L'independentisme –i em sap greu dir-ho– va obviar aquestes lliçons elementals de primer curs de poder. “Espanya està corcada, ja ho tenim!” I això lliga amb el “tenim pressa!”: aprofitar que el malalt està tocat abans que es recuperi.

El sorprèn, i ho diu al llibre, que algú amb l'experiència d'Artur Mas fixés un termini de 18 mesos per arribar a la independència?

Un dels elements més antipolítics del procés és que es prescindia de quelcom bàsic en política: la gestió del temps. Que Mas i Junqueras, però també la CUP i les entitats sobiranistes, prescindissin d'això és una cosa que encara, a dia d'avui, no puc entendre. Que la gent que venia de Convergència i d'Esquerra, i que feia política, ho obviessin... no me'n sé avenir.

La gestió del temps continua essent un pro-

ALS CLUBS DE PREMSA D'EL 9 NOU DE VIC I GRANOLLERS. Durant el mes de novembre, Francesc-Marc Álvaro ha presentat 'Assaig general d'una revolta' en les sessions del Club de Premsa d'EL 9 NOU a Vic i a Granollers (a la fotografia, el periodista i assagista amb Agustí Danés, director d'EL 9 NOU).

blema? La gent no acceptaria ara recular 10 anys enrere, tornar a l'autonomisme i fixar l'horitzó de la independència en un termini indefinit.

Si durant cinc anys li has dit a la gent que ho tenim a tocar i que ara o mai... quan aquest *ara o mai* no s'ha produït, què els diràs? És el problema que tenen ara els dirigents: els de la presó, els de l'exili, i els que fan les funcions que no poden fer aquests. Replantejar el recorregut i l'itinerari. I per tant, la temporalitat. Però és difícil, perquè apareix el fantasma de la decepció, la possibilitat que les teves bases t'impugnin. La por de parlar clar i resituar el discurs de l'independentisme bloqueja la política catalana... i l'actitud de Madrid també, que això sempre cal dir-ho.

Ho ha assumit primer ERC?

Sí. I haurà d'assumir l'aterratge en aquest realisme que serà decebedor. Junts per Catalunya no ho ha assumit. La CUP, a vegades diu coses que sembla que sí, i altres, que no. I les entitats s'han bifurcat: l'ANC no, i Òmnium, una mica.

Gestionar la decepció i continuar mantenint una base mobilitzada no és la quadratura del cercle?

El procés ha volgut desobeir, i a la vegada mantenir, l'ordre. Des de dalt i des de baix. Institucions i societat civil... és molt complicat! Ara bé, dos milions de persones han abraçat la independència, i si no passa alguna cosa molt grossa, no canviaran de causa. No es tornaran federalistes. Potser seran independentistes desmotivats, i a estones dece-

but, però no una altra cosa. En paral·lel al canvi polític, s'ha donat un canvi de mentalitat que el món hauria de venir a estudiar: com en menys de deu anys un gruix de societat –posem-hi la meitat– abraça una causa que històricament s'havia vist impossible i la considera possible. Quan ens ve el pessimisme, hem de mirar això, que és el gran capital polític. Jo sempre dic que el mandat de l'1-O no existeix, perquè ningú no l'ha reconegut. El gran capital polític de l'1-O són aquests dos milions que no tornaran enrere. República no en tenim, però tenim tots aquests que la volen. Gestionem això de manera intel·ligent!

Tota aquesta anàlisi autocrítica la fa vostè i d'altres a Catalunya. Però només ens autoflagellem nosaltres? I a Espanya, què?

Ho vaig dir, també, a la presentació de la versió castellana, a Madrid. No hi ha un llibre equivalent, fet per un periodista o analista de Madrid. No existeix el llibre autocrític del que van fer el govern Rajoy, el rei d'Espanya, el poder judicial, els grans sindicats, l'Ibex-35 o la cúpula de l'Església. Hauria de sortir algun periodista –no independentista– capaç de dir que el discurs de Felip VI va ser un error. Jo he intentat mirar-me de manera crítica un món que em sento proper –jo votaria sí, si hi hagués un referèndum–. I a Madrid, per què no ho fan? Doncs perquè, en general, estan convençuts de la idea falsa que, amb el judici i la presó ja han guanyat. Però el *contencioso catalán* no l'han resolt. I els més fins d'allà, ho saben.